

Сергієнко І.В.<https://orcid.org/0009-0008-4130-2992>

Національний університет цивільного захисту України

ІНФОРМАЦІЙНА ТА СІМЕЙНА СФЕРИ У СТРУКТУРІ ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ ПОЖЕЖНИХ РЯТУВАЛЬНИКІВ ДСНС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті проаналізовано інформаційну та сімейну сфери психосоціальної дезадаптації пожежних-рятувальників Державної служби України з надзвичайних ситуацій в умовах воєнного стану. Актуальність теми зумовлена тим, що професійна діяльність пожежних-рятувальників під час війни поєднує повторювані критичні інциденти, тривалу психологічну мобілізацію, обмежені можливості для повноцінного відновлення, інтенсивний інформаційний тиск і високу моральну відповідальність. Сукупний вплив цих чинників підвищує ризик стійких порушень психологічної та соціальної адаптації у повсякденному та сімейному функціонуванні.

Мета статті – з'ясувати місце інформаційної та сімейної сфер у структурі психосоціальної дезадаптації залежно від територіального контексту служби. Дослідження виконано за порівняльним крос-секційним дизайном. До вибірки увійшли 227 пожежних-рятувальників зі стажем служби не менше 6 років: 119 осіб із Київської та Черкаської областей і 108 осіб із Харківської та Сумської областей. Емпіричний інструментарій охоплював авторську анкету «Соціально-психологічна стійкість і вразливість рятувальників», коротку версію тесту життєстійкості, опитувальник ОСАДА, шкалу RSA-16, методика Ч. Спілбергера і Ю. Л. Ханіна, шкалу психосоціальної дезадаптації Л. О. Герасименко, MSPSS і PSS-10. Статистичний аналіз включав описову статистику, *t*-критерій Вельча, χ^2 -критерій Пірсона, коефіцієнт *V* Крамера, множинну лінійну регресію та FDR-корекцію.

Встановлено, що у пожежних-рятувальників, які проходять службу в регіонах, наближених до зони активних бойових дій, нижчими є показники емоційної саморегуляції, готовності звертатися за психологічною допомогою, життєстійкості, резильєнтності та сприйнятої соціальної підтримки. Водночас у них вищі рівні сприйнятого стресу, адаптаційної напруженості та загального показника психосоціальної дезадаптації. Найчутливішими доменами виявилися інформаційна та сімейна сфери.

Наукова новизна роботи полягає в обґрунтуванні профільованого, а не дифузного характеру психосоціальної дезадаптації пожежних-рятувальників у воєнний період. Практичне значення результатів полягає у визначенні адресних напрямів психопрофілактики для підрозділів ДСНС України, зокрема заходів інформаційної гігієни, сімейно орієнтованої підтримки, розвитку взаємопідтримки в караулі, підтримувальної комунікації з боку керівників і створення конфіденційних маршрутів звернення за допомогою.

Ключові слова: пожежні-рятувальники ДСНС, навантаження, психосоціальна дезадаптація, інформаційна сфера, сімейна сфера, соціальна підтримка, бар'єри звернення за психологічною допомогою, стрес.

Постановка проблеми. Професійна діяльність пожежних-рятувальників ДСНС України в умовах воєнного стану поєднує звичні для служби екстремальні навантаження з повторюваними критичними інцидентами, тривалою мобілізацією, високою моральною відповідальністю, дефіцитом відновлення та перебуванням у постійно небезпечному середовищі. У таких умовах загострюється не лише проблема окремих

стресових реакцій, а й ризик формування стійкої психосоціальної дезадаптації, що впливає на професійну надійність, командну взаємодію, повсякденне функціонування, якість сімейних стосунків і готовність своєчасно звертатися за допомогою [1, с. 1001–1011; 2, с. 218–229].

Особливо значущими в структурі цього процесу є інформаційна та сімейна сфери. Інформаційна сфера відображає тривалу настороженість,

перевантаження новинами та оперативними повідомленнями, труднощі з «вимкненням» зі службового режиму та підтримання відчуття безперервної загрози. Сімейна сфера фіксує перенесення службового стресу в близькі стосунки, зниження емоційної доступності, напруження рольових очікувань і виснаження родинної підтримки [4, с. 629–668; 16, с. 62–65].

У воєнному контексті ці ризики посилюються порушеннями сну, хронічним дефіцитом відновлення та інформаційним перевантаженням, які підтримують стан тривалої настороженості й ускладнюють повернення до повсякденного режиму [8, с. 690–699]. Водночас у сучасній літературі недостатньо з'ясовано, які саме домени психосоціальної дезадаптації є найбільш уразливими у пожежних-рятувальників ДСНС залежно від територіального контексту служби. Саме це зумовлює наукову проблему і визначає актуальність поданого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження працівників служб реагування переконливо показують, що психосоціальна дезадаптація формується не стільки під впливом одиначної травматичної події, скільки внаслідок кумуляції повторюваної травматичної експозиції, організаційних стресорів і дефіциту відновлення [1, с. 1001–1011; 5, с. 499–512; 6, с. 309–328; 7, с. 121–141].

Важливим буфером негативних наслідків критичних інцидентів є соціальна підтримка. Для пожежних-рятувальників відчуття належності до команди, підтримка колег і керівництва, а також доступність психологічної допомоги пов'язані зі зменшенням вираженості стресових наслідків і збереженням ресурсності [3, с. 543–555]. Окремий блок праць присвячено сімейній сфері. Дослідження родин працівників екстрених служб показують, що перенесення службового стресу додому супроводжується емоційною дистанцією, напруженням партнерської комунікації та перевантаженням близьких роллю неформальної системи підтримки [4, с. 629–668].

Теоретичну рамку осмислення цих процесів задає модель робочих вимог і ресурсів (Job Demands–Resources, JD-R), відповідно до якої високі вимоги праці за дефіциту ресурсів відновлення, соціальної підтримки та психологічної безпеки закономірно ведуть до виснаження і функціонального спаду [5, с. 499–512; 6, с. 309–328; 7, с. 121–141]. У воєнний період ця логіка набуває особливої ваги, оскільки інформаційне перевантаження, нерівномірний режим служби

та хронічний дефіцит відпочинку діють одночасно. Українські праці, присвячені працівникам ДСНС, акцентують увагу на життєстійкості, психологічному супроводі, стресостійкості та специфіці служби у воєнний період [9, с. 140–144; 10, с. 43–50; 11, с. 50–60]. Проте питання доменної структури психосоціальної дезадаптації, зокрема місця інформаційної та сімейної сфер у різних територіальних умовах служби, досі розроблене недостатньо. Саме ця прогалина визначає дослідницьку логіку статті.

Постановка завдання. Метою статті є визначення місця інформаційної та сімейної сфер у структурі психосоціальної дезадаптації пожежних-рятувальників ДСНС України залежно від територіального контексту служби. Для досягнення мети поставлено такі завдання:

- 1) порівняти ресурсні, стресові та адаптаційні показники у рятувальників із віддаленіших і наближених регіонів;
- 2) встановити, чи належать інформаційна та сімейна сфери до найчутливіших domenів психосоціальної дезадаптації;
- 3) з'ясувати, як ці домени пов'язані зі сприйнятою соціальною підтримкою та бар'єрами звернення за психологічною допомогою;
- 4) окреслити практичні напрями адресної психопрофілактики.

Виклад основного матеріалу. Дослідження організовано як порівняльне крос-секційне міжгрупове обстеження двох незалежних вибірок пожежних-рятувальників ДСНС України. До вибірки увійшли 227 рятувальників зі стажем служби не менше 6 років: 119 осіб із Київської та Черкаської областей і 108 осіб із Харківської та Сумської областей. Групування здійснювали за територіальним контекстом служби: віддаленіші від зони бойових дій регіони та регіони з вищою воєнною напругою. Додатково враховували узагальнені показники реального службового навантаження підрозділів, з яких формувалася вибірка. У підрозділах прифронтового блоку середньомісячна кількість виїздів становила 116,3, із них 85,3 – на надзвичайні ситуації; у віддаленішому блоці – відповідно 107,3 та 58,2. Отже, територіальний поділ відображав не лише географічну близькість до зони бойових дій, а й фактично вищу інтенсивність критичного навантаження.

Для оцінювання ресурсних та дезадаптаційних характеристик застосовано авторську анкету «Соціально-психологічна стійкість і вразливість рятувальників», коротку версію тесту життєстійкості [12, с. 158–165], опитувальник

ОСАДА, шкалу RSA-16 [13, с. 1417–1429], методу Ч. Спілбергера – Ю. Л. Ханіна, шкалу психосоціальної дезадаптації Л. О. Герасименко [16, с. 62–65], багатовимірну шкалу сприйнятої соціальної підтримки MSPSS [14, с. 1–12] та шкалу сприйнятого стресу PSS-10 [15, с. 16–27]. Статистичний аналіз передбачав розрахунок описових показників, t-критерій Вельча для незалежних вибірок, χ^2 -критерій Пірсона для номінальних змінних, коефіцієнт V Крамера, множинну лінійну регресію та FDR-корекцію для множинних порівнянь. Інтерпретацію результатів здійснювали з урахуванням стійкості виявлених відмінностей і їх змістовної значущості для психологічного забезпечення підрозділів ДСНС України.

Порівняльний аналіз показав, що основні міжгрупові відмінності зосереджені насамперед на осях «регуляція – виснаження» та «відкритість до допомоги – самоізоляція». У рятувальників із наближених регіонів нижчими виявилися показники емоційної саморегуляції, готовності звертатися за допомогою, загальної життєстійкості, резильєнтності RSA-16 та сприйнятої соціальної підтримки. Водночас вони демонстрували вищий рівень сприйнятого стресу та адаптаційної напруженості за ОСАДА (табл. 1).

Отже, прифронтний контекст асоціюється не з руйнуванням професійної самоефективності, а з накопиченням ресурсного виснаження, ускладненням відновлення та меншою готовністю

користуватися доступною допомогою. Найвиразніші міжгрупові відмінності зафіксовано за готовністю звертатися за допомогою, загальним ресурсним профілем, сприйнятим стресом та інтегральним показником адаптаційної напруженості.

За шкалою MSPSS найбільша міжгрупова різниця стосується саме сімейної підтримки: 5,01 у наближеній групі проти 5,50 у віддаленій. Це дає підстави розглядати сімейну сферу не як периферійний фон, а як чутливий індикатор того, наскільки службовий стрес виходить за межі професійної ролі.

За шкалою психосоціальної дезадаптації Л. О. Герасименко найбільший міжгруповий розрив зафіксовано в інформаційній сфері (6,09 проти 4,82) та сімейній сфері (2,18 проти 1,61). Виробнича сфера, а також інші домени шкали, зокрема економічно-майновий і комунікативний, не продемонстрували такого рівня чутливості, що підкреслює профільований характер дезадаптації.

Інформаційна сфера відображає перевантаження повідомленнями про небезпеку, труднощі з відключенням від оперативного режиму, підтримання стану настороженості та відчуття хронічної невизначеності. Сімейна сфера фіксує перенесення службового стресу в близькі стосунки, дефіцит емоційної доступності та напруження ролей. Отже, психосоціальна дезадаптація у воєнний період має не дифузний, а профільований характер: її ядро у пожежних-рятувальників

Таблиця 1

Ключові міжгрупові відмінності за основними показниками

Показник	Віддалені регіони	Наближені регіони	p
Емоційна саморегуляція	3,03	2,91	0,001
Готовність звертатися за допомогою	2,90	2,69	< 0,001
Соціальна підтримка (блок анкети)	3,35	3,24	0,004
Загальна життєстійкість	40,16	38,79	0,008
RSA-16, загальний показник	82,02	77,76	0,001
MSPSS, загальний показник	5,35	5,10	< 0,001
PSS-10, загальний показник	19,61	21,52	0,001
ОСАДА, інтегральний показник	39,30	44,41	< 0,001

Примітка. Вищі значення за ОСАДА означають більшу адаптаційну напруженість і нижчий рівень адаптованості.

Таблиця 2

Інформаційна та сімейна сфери у структурі психосоціальної дезадаптації

Показник	Віддалені регіони	Наближені регіони	p
MSPSS: сімейна підтримка	5,50	5,01	< 0,001
Інформаційна сфера дезадаптації	4,82	6,09	< 0,001
Сімейна сфера дезадаптації	1,61	2,18	< 0,001
Виробнича сфера дезадаптації	1,80	1,81	0,962
Загальний показник дезадаптації	14,02	15,81	< 0,001

Примітка. Вищі значення за шкалою Л. О. Герасименко відповідають більшій вираженості психосоціальної дезадаптації.

найвиразніше проявляється саме в інформаційному та сімейному доменах.

Додатковий аналіз показав, що прифронтва група одночасно називає більше джерел підтримки (2,84 проти 2,60) і більше бар'єрів звернення за допомогою (2,27 проти 1,67). Це свідчить про парадоксальне поєднання: зі зростанням потреби в підтримці збільшується й кількість суб'єктивних перешкод до її використання. Провідним ресурсом в обох групах є підтримка колективу, проте в наближених підрозділах її значення виразніше. Так само посилюється роль режиму праці й відпочинку як ресурсу відновлення (табл. 3).

Щоб уточнити внесок контексту служби, ресурсів підтримки та бар'єрів звернення за допомогою у формування психологічного профілю рятувальників, було виконано множинний лінійний регресійний аналіз (табл. 4). У ролі предикторів виступили належність до прифронтної групи, стаж служби, кількість ресурсів підтримки та кількість бар'єрів звернення за допомогою.

Регресійний аналіз показав, що зниження загального ресурсного індексу зумовлюється передусім належністю до прифронтної групи, меншою кількістю доступних ресурсів підтримки та більшою кількістю бар'єрів звернення за допомогою. Найпотужнішими предикторами у моделі 1 стали належність до прифронтного контексту ($\beta = -0,368$) і кількість ресурсів підтримки ($\beta = 0,364$), тоді як кількість бар'єрів має незалежний

негативний внесок ($\beta = -0,325$). Стаж служби в цій моделі істотного значення не набуває.

Ще виразнішим виявився результат моделі 2, де залежною змінною була готовність звертатися за психологічною допомогою. Найсильнішим негативним предиктором тут є кількість бар'єрів звернення ($\beta = -0,495$), далі – належність до прифронтної групи ($\beta = -0,434$); позитивний внесок має кількість доступних ресурсів підтримки ($\beta = 0,338$). Стаж служби також демонструє невеликий, але значущий негативний ефект, що дає підстави припустити: зі збільшенням тривалості служби зростає ймовірність самостійно перенести навантаження без звернення по підтримку.

Обговорення результатів. Отримані результати узгоджуються з логікою JD-R: у підрозділах, наближених до зони бойових дій, високі робочі вимоги поєднуються зі зниженням частини ресурсів відновлення, соціальної підтримки та психологічної доступності допомоги. За таких умов інформаційне перенавантаження і сімейна напруга стають не побічними, а центральними маркерами переходу від мобілізації до стійкого функціонального виснаження [5, с. 499–512; 6, с. 309–328; 7, с. 121–141]. Водночас виразність сімейного домену корелює з даними про перенесення службового стресу в близькі стосунки, а роль доступної підтримки – з результатами досліджень соціальної належності та бар'єрів звернення за допомогою [2, с. 218–229; 3, с. 543–555; 4, с. 629–668].

Таблиця 3

Ресурси стійкості та бар'єри звернення за психологічною допомогою

Варіант відповіді	Віддалені регіони, %	Наближені регіони, %	p
Підтримка колективу / караулу як ресурс стійкості	59,7	77,8	0,005
Режим праці й відпочинку як ресурс відновлення	23,5	45,4	< 0,001
«Впораюся сам» як бар'єр звернення	34,5	54,6	0,003
«Немає часу звернутися»	30,3	54,6	< 0,001
«Не знаю, куди звертатися»	34,5	50,0	0,025

Примітка. Наведено частки респондентів, які обирали відповідні варіанти у запитаннях множинного вибору.

Таблиця 4

Результати множинної лінійної регресії щодо загального ресурсного індексу та готовності звертатися за допомогою

Предиктор	M1: B	M1: β	M1: p	M2: B	M2: β	M2: p
Належність до прифронтної групи (0/1)	-0,118	-0,368	< 0,001	-0,212	-0,434	< 0,001
Стаж служби	-0,003	-0,077	0,126	-0,008	-0,115	0,002
Кількість ресурсів підтримки	0,129	0,364	< 0,001	0,183	0,338	< 0,001
Кількість бар'єрів звернення	-0,036	-0,325	< 0,001	-0,083	-0,495	< 0,001

Примітка. Модель 1: $R^2 = 0,459$, скоригований $R^2 = 0,449$, $F = 47,07$, $p < 0,001$. Модель 2: $R^2 = 0,713$, скоригований $R^2 = 0,708$, $F = 138,17$, $p < 0,001$.

Важливо, що виявлені відмінності зафіксовано за загалом співставного стажу служби в обох групах і на тлі істотно вищого реального службового навантаження прифронтових підрозділів. Це дає підстави пов'язувати психосоціальну вразливість передусім із кумуляцією навантаження, дефіцитом відновлення та обмеженою доступністю ресурсів, а не з браком професійного досвіду. Така інтерпретація узгоджується з українськими працями, присвяченими стресостійкості та психосоціальній дезадаптації працівників ДСНС у воєнний період [9, с. 140–144; 10, с. 43–50; 11, с. 50–60].

Практично це означає потребу в профілактичних заходах, спрямованих на інформаційну гігієну, підтримання відновлення між інтенсивними виїздами, сімейно-орієнтовану підтримку, розвиток взаємопідтримки в караулі та створення конфіденційних і зрозумілих маршрутів звернення за психологічною допомогою.

Результати слід інтерпретувати з урахуванням обмежень дослідження. По-перше, використаний крос-секційний дизайн не дає змоги робити строгі причинно-наслідкові висновки щодо переходу від хронічного воєнного навантаження до стійких форм психосоціальної дезадаптації. По-друге, більшість показників базується на самооцінці респондентів, а отже не виключає впливу соціально бажаного реагування, професійної установки на витривалість і тенденції до мінімізації власних труднощів. По-третє, територіальний контекст у цій роботі виконував роль узагальненого індикатора воєнної напруги, але не охоплював усіх потенційно значущих модераторів, зокрема індивідуального травматичного досвіду, сімейного стану, якості сну, морально-ціннісного дистресу та організаційного клімату підрозділу.

Висновки. У структурі психосоціальної дезадаптації пожежних-рятувальників ДСНС України в умовах воєнного стану найбільш чутливими виявилися інформаційна та сімейна

сфери, оскільки саме вони найвиразніше реагують на зростання воєнної напруги службового середовища. Рятувальники наближених регіонів характеризуються нижчими показниками емоційної саморегуляції, готовності звертатися за психологічною допомогою, життєстійкості, резильєнтності та сприйнятої соціальної підтримки, а також вищими рівнями сприйнятого стресу, адаптаційної напруженості та загальної психосоціальної дезадаптації.

Водночас провідним ресурсом стійкості для обох груп виступає підтримка колективу або караулу. У підрозділах, наближених до зони бойових дій, особливої ваги набувають також організаційні ресурси відновлення, насамперед режим праці й відпочинку. При цьому основними бар'єрами звернення за психологічною допомогою залишаються установка «впораюся сам» та дефіцит часу. Результати регресійного аналізу показали, що найсильнішими предикторами зниження загального ресурсного індексу та готовності звертатися за психологічною допомогою є належність до прифронтового контексту, кількість доступних ресурсів підтримки та кількість бар'єрів звернення за допомогою.

У зв'язку з цим для системи психологічного забезпечення ДСНС України пріоритетними напрямками постають інформаційна гігієна, сімейно орієнтована підтримка, розвиток взаємопідтримки в караулі, підтримувальна комунікація керівників і створення конфіденційних маршрутів самозвернення за психологічною допомогою. Перспективи подальших досліджень пов'язані з лонгітюдним моніторингом динаміки психосоціальної дезадаптації, розширенням набору індикаторів сну, відновлення, морально-ціннісного дистресу та сімейного функціонування, а також із перевіркою ефективності адресних профілактичних програм у підрозділах ДСНС України з різним рівнем воєнної напруги.

Список літератури:

1. Berger W., Coutinho E. S. F., Figueira I., Marques-Portella C., Luz M. P., Neylan T. C., Marmar C. R., Mendlowicz M. V. Rescuers at risk: a systematic review and meta-regression analysis of the worldwide current prevalence and correlates of PTSD in rescue workers. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*. 2012. Vol. 47, no. 6. P. 1001–1011. DOI: 10.1007/s00127-011-0408-2.
2. Haugen P. T., McCrillis A. M., Smid G. E., Nijdam M. J. Mental health stigma and barriers to mental health care for first responders: a systematic review and meta-analysis. *Journal of Psychiatric Research*. 2017. Vol. 94. P. 218–229. DOI: 10.1016/j.jpsychires.2017.08.001.
3. Stanley I. H., Hom M. A., Hagan C. R., Joiner T. E. Perceptions of belongingness and social support attenuate PTSD symptom severity among firefighters: a multistudy investigation. *Psychological Services*. 2019. Vol. 16, no. 4. P. 543–555. DOI: 10.1037/ser0000240.

4. May K., Van Hooff M., Doherty M. et al. Experiences and perceptions of family members of emergency first responders with post-traumatic stress disorder: a qualitative systematic review. *JBI Evidence Synthesis*. 2023. Vol. 21, no. 4. P. 629–668. DOI: 10.11124/JBIES-21-00433.
5. Demerouti E., Bakker A. B., Nachreiner F., Schaufeli W. B. The job demands-resources model of burnout. *Journal of Applied Psychology*. 2001. Vol. 86, no. 3. P. 499–512. DOI: 10.1037/0021-9010.86.3.499.
6. Bakker A. B., Demerouti E. The Job Demands-Resources model: state of the art. *Journal of Managerial Psychology*. 2007. Vol. 22, no. 3. P. 309–328. DOI: 10.1108/02683940710733115.
7. Xanthopoulou D., Bakker A. B., Demerouti E., Schaufeli W. B. The role of personal resources in the Job Demands-Resources model. *International Journal of Stress Management*. 2007. Vol. 14, no. 2. P. 121–141. DOI: 10.1037/1072-5245.14.2.121.
8. Wang S., Hicks M. H.-R., Barrett E., Martsenkovskiy D., Holovanova I., Marchak O., Ishchenko L., Fiedler N., Haque U. Sleep duration, insomnia, and associated factors among Ukrainians 1 year after Russia's full-scale invasion. *Psychosomatic Medicine*. 2024. Vol. 86, no. 8. P. 690–699. DOI: 10.1097/PSY.0000000000001337.
9. Перелигіна Л. А., Приходько Ю. О. Психологічне супроводження професійного навчання та професійної діяльності працівників пожежно-рятувальних підрозділів МНС України. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2008. Вип. 5. С. 140–144.
10. Назаров О., Сенько А. Стресостійкість та її особливості у працівників ДСНС в умовах воєнного стану. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2023. № 2(6). С. 43–50. DOI: 10.52363/dcpp-2023.2.4.
11. Сергієнко І.В. Особливості психосоціальної дезадаптації працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій, які перебували під окупацією. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2024. № 2(8). С. 50–60. DOI: 10.52363/dcpp-2024.2.5.
12. Олефір В. О., Кузнецов М. А., Павлова А. В. Коротка версія тесту життєстійкості. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2013. Т. 2, вип. 45. С. 158–165.
13. Дубінін Д. О. Україномовна адаптація дорослої версії опитувальника резильєнтності Resilience Scale for Adults – RSA. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 8(48). С. 1417–1429. DOI: 10.52058/2786-5274-2025-8(48)-1417-1429.
14. Мельник Ю. Б., Стаднік А. В. Багатомірна шкала сприйняття соціальної підтримки: метод. посіб.. Харків: ХОГОКЗ, 2023. 12 с. DOI: 10.26697/melnyk.stadnik.6.2023.
15. Вельдбрехт О. О., Тавровецька Н. І. Шкала сприйнятого стресу (PSS-10): адаптація та апробація в умовах війни. *Проблеми сучасної психології*. 2022. № 2(25). С. 16–27. DOI: 10.26661/2310-4368/2022-2-2.
16. Герасименко Л. О. Психосоціальна дезадаптація (сучасні концептуальні моделі). *Український вісник психоневрології*. 2018. Т. 26, вип. 1(94). С. 62–65.

Serhiienko I.V. INFORMATION AND FAMILY DOMAINS IN THE STRUCTURE OF PSYCHOSOCIAL MALADAPTATION AMONG SESU FIREFIGHTERS AND RESCUERS UNDER MARTIAL LAW

This article examines the information and family domains in the structure of psychosocial maladaptation among firefighters and rescuers of the State Emergency Service of Ukraine under martial law. The topic is especially relevant because wartime rescue work combines repeated critical incidents, prolonged mobilization, limited opportunities for recovery, intense information pressure, and high moral responsibility. Together, these factors increase the risk of persistent difficulties in everyday and family functioning. The aim of the article was to determine the role of the information and family domains in the structure of psychosocial maladaptation depending on the territorial context of service. The study used a comparative cross-sectional design. The sample included 227 rescuers with at least 6 years of service experience: 119 participants from Kyiv and Cherkasy regions and 108 participants from Kharkiv and Sumy regions. The assessment battery included the author's questionnaire "Socio-Psychological Resilience and Vulnerability of Rescuers," the short version of the Hardiness Test, the OSADA questionnaire, the RSA-16 scale, the Spielberger-Hanin inventory, L. O. Herasymenko's Psychosocial Maladaptation Scale, MSPSS, and PSS-10. Statistical analysis included descriptive statistics, Welch's t-test, Pearson's χ^2 test, Cramér's V, multiple linear regression, and FDR correction.

The findings showed that rescuers serving in regions closer to the combat zone had lower levels of emotional self-regulation, willingness to seek psychological help, hardiness, resilience, and perceived social support. At the same time, they reported higher levels of perceived stress, adaptive strain, and overall psychosocial maladaptation. The information and family domains emerged as the most sensitive.

The scientific novelty of the study lies in demonstrating that psychosocial maladaptation among firefighters and rescuers during wartime is patterned rather than diffuse. The practical value of the findings lies in

identifying targeted areas for preventive psychological support in SESU units, including information hygiene measures, family-oriented support, stronger mutual support within duty crews, supportive communication by supervisors, and confidential pathways for seeking help.

Key words: *SESU firefighters and rescuers, workload, psychosocial maladaptation, information domain, family domain, social support, barriers to seeking psychological help, stress.*

Дата першого надходження статті до видання: 26.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 21.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.05.2026